

AYIŞIĞI SOFRASI

Nazlı Eray

(2000)

Öykü Serra'nın ölmesinden korktuğu yakın arkadaşı Aşo'nun anıları ile başlayan Ayışığı Sofrası, kâh gerçekte kâh rüyalar âleminde ilerleyen fantastik öğelerle son bulur. Serra, uykuya daldığı sırada kent tarafından rüyalar âlemine çekilir ve orada Yedi Uyuyanlar'dan Yemliha ile denk gelir. Acıktığı için kasabaya inen ve parası hayli eski zamana ait olan Yemliha 'ya yiyecekler alır. Aşo'nun anlattığı anılar ve kendi gördüğü düş arasında dolaşan anlatıcı genellikle Ankara'da Refik Belendir Sokağı'ndaki Enerji Apartmanı'nda bulunur. Aşo'nun borçlu olması ve dansöz olarak çalışırken anlatıcının onun kılığına girmesi düşüncede gerçekleşen olaylardır. Karı Şefik ile hayatın anlamını sorgulayan Serra, Yedi Uyuyanların yaşadığı mağaraya gider ve her birini Şefik ile tanıştırır. Yedi Uyuyanları günümüz şartları ile tanıştırmak sonucu görmek ister. Karı Şefik'in garip kişiliği Serra'yı Ayışığı sofrasına götürür. Bu sofrada Serra'nın geçmişinde yer alan tüm insanlar bulunur. Küçük hesaplaşmaları tamamlayarak merakını gideren anlatıcı hayatın manasını sorgular. Aşo ile olan sıkıntılarını devler ülkesinde iki cüce olarak telvenin içinde çözerek rahata kavuşur. En son görüştüğü cüce rahmetli Raif Bey bile yeniden dirilip, ailesinin yaşam şeklini değiştirmek veya evine geri dönmek istemez. Rüyasındaki ve düşlerindeki herkesin uykuya dalması ile Serra, huzura kavuşur.

Tema

Düş ve Gerçek Ölmüş insanların yaşantıları ve duygularını temel alan romanda düşün gerçekte olan ilişkisi masalla ve mucizelerle birlikte ilişkilendirilerek verilir. Geçmişin izlerini geleceğe taşıyan bilinçaltının etkileri gerçeklik karşısında çaresiz bir duruş sergiler. Ölen kişi yıllar sonra geri gelse dahi hayatta hiçbir şey bıraktıkları gibi olmadığı için geri de dönemezler. Tıpkı Ashâb-ı Kehf ve Yedi Uyuyanlar da olduğu gibi Serra'nın kaybettikleri için olan çabası da yetersiz kalır.

Kişiler

Serra (Anlatıcı) Anlatıcı yakın dostu Aşo'yu ölüm ayrılığı nedeni ile bir daha görememe endişesi ile tüm anıları gözden geçirmekte ve kendisine kırgın ayrılan arkadaşını düşünmektedir. Hatta Yedi Uyuyanların mağarada saklanması gibi Aşo'nun gözden kaybolmasını da ona bağlamaya çalışır. Serra, modern zamanlara gelen gençlere yardımcı olarak uyandırdıkları çağa ayak uydurmalarını sağlar. Karı Şefik'in yakınmalarından şikâyetçi olan anlatıcının mutsuzluğu ve buna karşı gösterdiği tedirginliği ilgi çekicidir. Şefik sayesinde yalnızlığını dindirir. Bu anlamda duysal yapısı ile ön plana çıkan anlatıcı; hataları, pişmanlıkları kimi zaman da acımasızlıklarıyla yaşamına girmiş herkesi olduğu gibi kabullenme felsefesi ile bir nevi olgunluk gösterir.

Aşo Anlatıcının yakın arkadaşı olan Aşo, araya kırgınlık getirebildiği için aşırı hassas ve kaprisli biridir. Kendisine bakamayacak durumda olmasına rağmen bulduğu paraları da alışveriş yaparak tüketen savurgan bir kişilik gösterir. Yoksul ve bahtsız olan Aşo, ödemelerini yapmadığı için zor durumdadır.

Karı Şefik Serra'nın yardımcısı olarak çalışan Karı Şefik, çocukları olan fakir ve romandaki diğer kişiler kadar yalancı bir kişiliktir. Her fırsatta avans isteyen adam, gevezeliği ile anlatıcıyı yıldırma başarır. Hatta bir ara karasinek olarak Serra'nın çevresinde belirir. Azimli ve tuttuğunu koparan biri olarak Karı Şefik'in kararlı duruşu kendini göstermesini sağlar. Her ne kadar korkak olsa da anlatıcının çevresinden ayrılmaz. Onunla birlikte mağaraya giderek Yedi Uyuyanlarla tanışır. Gördükleri karşısında Karı Şefik, şaşkına döner. Serra'nın geçmişinde iz bırakan insanlarla Ayışığı sofrasında karşılaşması için olan zemini hazırlar. Hatta sofradan cebine küçük insanlar yürütür ve aldığı küçük insanların Serra ile geçmişi konuşmasını sağlar.

Yedi Uyuyanlar İsimleri Mekselina, Meslina, Mernuş, Tebernuş, Sazenuş, Tayyuş ve Yemliha olan yedi gencin bir de Kıtırmir adında bir köpeği vardır. Mağarada 300 yıldır uyuduktan sonra uyanan gençler yeni çağa televizyon izleyerek adapte olmaya çalışırlar. Kalbindeki saflık nedeni ile Serra'ya görünen yedi genç içinde uyanıklık olan yalan söyleyen kişilere tam görünmezler. Televizyon sayesinde izledikleri filmlere onlar da Amerikan gecesi adını verir. Sibil adındaki falcı ile Şefik ve Serra'yı bir araya getirirler. Tanrıların ağızından konuşmalara sahne olan mağara Serra için bir düşünce mekânı gibi olur.

Cüce İnsanlar Tabaklarda yemeklerin yanında yer alan Emir, Harun, Nedim, Memduh Bey, Doktor Nur ve Raif Bey gibi cüce insanlar bulunur. Bu insanlar Serra'nın geçmişinde izi olan hayatlarını merak ettiği, ilgilenmediği, sevmediği veya affetmediği kişilerle doludur.

Sibil Mağarada bağırsak falı bakan Sibil, Tanrı Apollon'un ağızından her şeyi anlatır. Efesli falcının söyledikleri ve baktığı fal anlatıcısı ve Şefik'i hayrete düşürür.

ANA KARAKTERLER

Serra (Anlatıcı) (Duygusal)

Karakter Anlatıcı yakın dostu Aşo'yu ölüm ayrılığı nedeni ile bir daha görememe endişesi ile tüm anıları gözden geçirmekte ve kendisine kırgın ayrılan arkadaşını düşünmektedir. Hatta Yedi Uyuyanların mağarada saklanması gibi Aşo'nun gözden kaybolmasını da ona bağlamaya çalışır. Serra, modern zamanlara gelen gençlere yardımcı olarak uyandırdıkları çağa ayak uydurmalarını sağlar. Karı Şefik'in yakınmalarından şikâyetçi olan anlatıcının mutsuzluğu ve buna karşı gösterdiği tedirginliği ilgi çekicidir. Şefik sayesinde yalnızlığını dindirir. Bu anlamda duysal yapısı ile ön plana çıkan anlatıcı; hataları, pişmanlıkları kimi zaman da acımasızlıklarıyla yaşamına girmiş herkesi olduğu gibi kabullenme felsefesi ile bir nevi olgunluk gösterir.

Aktiviteler Aşo ile gezmekten keyif alan Serra, Karum'da çoğu kez dostu ile buluşarak kahve ve sigara içer. Onun satın aldığı ürünlere bakar ve arkadaşına çok alışveriş yaptığı için uyarma gereksinimi olur. Kızılay'da birlikte buluşurken genellikle iftar saatini tercih ederler. Serra, Aşo'nun kedisi Felix'e bakar. Aşo ile sinema geceleri vardır. Serra genel olarak uykuya dalmak üzere hazırlanır ve bir anda kendini rüyalarındaki olayların içinde bulur.

ÖRNEK ANILAR

Tedirgin Sokakların arasından Karı Şefik'e denk geldiğinde tedirgin olur ve kaçar. Kaçmasındaki en büyük neden ise Şefik'in anlatıcı ve çevresinden sürekli para dilenmesidir: " Arkamı dönüp hızla koşmaya başladım. Önüme çıkan ilk sokağa saptım, koşmaya devam ettim. Ter içindeydim, nefes nefese kalmıştım. Arada başımı çevirip Karı Şefik arkamda mı diye bakıyordum. Besbelli saptığım sokağı görmemişti. Bir süre daha koştum; göğsüm körük gibi inip kalkıyordu. Taş bir duvara dayanıp terimi sildim. Karı Şefik görünürde yoktu. Kurtulmuştum, kurtulduğuma bir türlü inanamıyordum. Bir süre daha gecenin sesini dinledim."

Takıntılı Aşo'yu dünyada bir daha görememe fikrine kendini iyice kaptıran Serra, uykularında dahi Aşo ile uğraşır: "Aşo'yu belki de bu dünyada bir daha hiç göremeyeceğim fikri; arada, bilinçaltımdan dışarıya bir çekirge gibi fırlıyor, içimde anlatması güç, sonsuz bir hüznü uyandırıyor."

Anlayışlı Arkadaşının yaşantısını çözmeye çalışan anlatıcı karakter, ona fakirliği ve parasızlığı konusunda anlayış göstermeye çalışır: " Düşünürdüm bazen, acaba cebimde bol parası olsa da böyle harcar mıydı Aşo? Kim bilir... Belki de insanın canı, cebinde parası olmadığı zaman daha çok şeyler almak istiyordu."

Güvensiz Yaşama karşı güven duygusunu yitirmiş olan Serra, kendisinin dahi düşüncelerinden ve ölçülerinden emin olamaz. Bu durum uykularına ve rüyalarına da yansır: "Ne zaman gece yarısını geçe uyansam, ilkin "deprem mi oldu?" diye bir düşünce geçiyor beynimin içinden. O an, bir yalnızlık duygusu, içimi kavuran bir korku; havada bulut gibi bir sıkıntı telvesi yüreğimi belli belirsiz yoklayarak geçip gidiyor; yatağımda doğrulup beynimin çok yakınlarından bir yerden geçen düşünce şeridini yakalayabiliyorum o sırada; birkaç saniye sonra her şey yerli yerine oturmuş oluyor kafamın içinde."

Yalnız Hayatındaki yalnızlığı derinden hisseden anlatıcı Kara Şefik'in yönlendirmesiyle Ayışığı Sofrasında tıpkı şoförü gibi neşe bulmaya çalışır. Fakat küçük tabaklarda gördüğü insanlar geçmişinden gelen duygularını gösterir özellikler taşır: "Bu tabaklara uzanmış ufacık insanlar; geçmişimde beni bir şekilde özlemeyi başarmış, yalnız ruhuma her biri birer çentik atarak mazi denilen o karanlık, küf kokulu dehlizin içinde yok olup gitmişlerdi."

Bunalım Aşo'ya hissettiği duygular Serra'nın zamanla ona dönüşmesine neden olur. Arkadaşının borç ödemek için dansöz kılıfına girmesinde kendisi Aşo olarak sahne almaya hazırlanır: "Aşo benim yerime geçmiş olmalıydı. Evden çıkmış bir yerlere gitmişti. Düşünmeye çalışıyordum. Nereye gidebilirdi acaba Aşo? Benim gittiğim yerlere, benim insanlarıma gideceğini, boş gece sokaklarında dolaşacağını sanmıyordum onun. Lüks bir gece kulübünde, bir otel lobisinde ya da Arjantin Caddesi'ndeki kafelerden birine gidip oturmuş olabilirdi."

Aşo (İçe Dönük)

Karakter Anlatıcının yakın arkadaşı olan Aşo, araya kırgınlık getirebildiği için aşırı hassas ve kaprisli biridir. Kendisine bakamayacak durumda olmasına rağmen bulduğu paraları da alışveriş yaparak tüketen savurgan bir kişilik gösterir. Yoksul ve bahtsız olan Aşo, ödemelerini yapamadığı için zor durumdadır.

Aktiviteler Felix adında bir kedisi olan Aşo, hayvan aç kalmasın diye onu arkadaşına verir. Sigara ve kahveye düşkündür. Aşo, Firavun 'un hikâyesi gibi farklı ve eski kitapları okumaktan hoşlanır. Salı gecesi Serra ile sinema geceleri vardır.

ÖRNEK ANILAR

Yoksul/Fakir Tüm alacaklıların peşinde olduğu Aşo, saçlarını boyatması gerekir lakin pahalı olmaması adına fındıkkabuğu rengi tercih eder: "Aşo saçlarını boyatmaya gittiği zaman genellikle berber dükkânında tansiyonu düşer, platine saç boyası onu zehirlediği için, getirilen bir kâse yoğurdu yedi. Yıllardır kullandığı sürekli bakım isteyen platine renkli saçlarını son zamanlarda fındıkkabuğuna boyatmıştı."

Savurgan Eline geçen paraları doğru kullanmaz. Midesinden ziyade gösterişe değer verir: "Kahvelerimiz yudumlarken, Aşo coşku içinde bana aldığı bluzları, iç çamaşırlarını, ufak bir tokayı, ona armağan edilmiş olan yeşil camdan bir şans bileziğini gösterirdi. Onu anlıyordum. Güzel giysilere, çamaşırlara dayanamıyor, görünce onlara sahip olmak istiyordu."

Bahtsız Serra'nın düşlerindeki güzel anıları dahi tuhaf bir şekilde sonlanır. Götten Bacak Hasan'ın kahve telvesinde güneşlenen iki arkadaş başta bunu gerçek bir sahil sanarak yanılgıya düşerler: "Zaten hiçbir zaman inanmamıştım deniz kenarında olduğumuza. Kumların üzerinde sere serpe yattığıma hiç inanasım gelmemişti," dedi Aşo. "Nerde bende o şans. Şu mayoyu deniz kenarında giymek bir kere bile nasip olmadı. Şimdi bu herifin kahvesinin telvesine kapılıp kaldık işte!"

Karı Şefik (Duygusal)

Karakter Serra'nın yardımcısı olarak çalışan Karı Şefik, çocukları olan fakir ve romandaki diğer kişiler kadar yalancı bir kişiliktir. Her fırsatta avans isteyen adam, gevezeliği ile anlatıcıyı yıldırılmayı başarır. Hatta bir ara karasinek olarak Serra'nın çevresinde belirir. Azimli ve tuttuğunu koparan biri olarak Karı Şefik'in kararlı duruşu kendini göstermesini sağlar. Her ne kadar korkak olsa da anlatıcının çevresinden ayrılmaz. Onunla birlikte mağaraya giderek Yedi Uyuyanlarla tanışır. Gördükleri karşısında Karı Şefik, şaşkına döner. Serra'nın geçmişinde iz bırakan insanlarla Ayışığı sofrasında karşılaşması için olan zemini hazırlar. Hatta sofradan cebine küçük insanlar yürütür ve aldığı küçük insanların Serra ile geçmişi konuşmasını sağlar.

Aktiviteler Anlatıcının rüyasında gördüğü hazinenin peşine düşer. Abdülkadir Geylani Hazretleri adını verdiği bir kaplumbağası vardır. Sürekli olarak Serra'nın peşindedir. Onunla Ayışığı sofrasına gider, mağaraya gider, Sibil'in baktığı falı dinler ve şehrin sokaklarında gezer. Amerikan gecesinden duyduğu rahatsızlığı dile getirir.

ÖRNEK ANILAR

Yalancı Kara Şefik, çalışmasına rağmen parayı bir türlü yetiremez ve Serra dahil çevresinde kim varsa yalan söyleyerek para ister: "Karı Şefik'in arkamdan, eşimle, dostumla konuşması, kendini acındırıp para istemesi bezdirmişti beni. Gece karanlığında tavuk dolu bir kümese süzülerek giren bir sansar kadar sessizce yapıyordu bu işi Karı Şefik."

Tuhaf/Tutarsız Zaman bilgece laflar ile anlatıcıya kendini hatırlatması zaman zamansa sadece bir kene olarak görülen Karı Şefik, bu hali ile tuhaf ve tutarsız bir kişilik sergiler: "Sen karanlığın ve gecenin içinde bir yolculuğa çıkmıyorsun, aslında kendi içinde çıktığın bir yolculuk bu. Anlıyorsun değil mi? Be gece zamanı, bu sessiz sokaklar, bu ayışığı, bu havlayan başıboş köpek sürüsü, bu uzaktan gelen bekçi düdüğü hepsi senin içinde. Sorularının yanıtlarını sen kendin buluyorsun. Senin hayatın bu, ablacığım."

Meraklı Her duyduğu bilgiye, paraya, falcıya, mağaraya karşı içinde merak olan Şefik, yeni şeylere karşı coşku doludur: "Bir şeyler hatırlıyorum! Aklıma gelir gibi oldu bir şeyler! Belki şimdi yeniden gitsem, hazinenin yolunu bulabilirim!" dedi heyecanla. Dikkatle yüzüne bakıyordum. Karı Şefik tuhaf bir coşku içindeydi. Yerinde duramıyordu şimdi."

Korkak Anlatıcı, Şefik'i mağaraya götürür. Mağarada tuhaf şeyler olduğunu hisseden Şefik, oradan çıkmak ister ve Yedi Uyuyanların kendisine yavaş yavaş görünür olmasından korkar: "Yerde bir çift ayak görüyorum! Eski zaman ayakkabıları giymiş!.. Havada ak bir mintan gözüktüyor. İçi boş! Aklımı yitiriyorum herhalde. Buradan çıkmak istiyorum; kaçıp kurtulmalıyım, ablacığım!" diye haykırarak mağaranın çıkışına doğru yöneldi."

Dengesiz Sürekli hamile karısını, çocuklarını ve kayınvalidesine bakmak için yardım toplamaya çalışan Karı Şefik, sarışın kadını görünce bir anda değişir ve bencil bir tavırla geçmişini geride bırakıp, onu istediğini belirtir: "Çok güzelsin canım," diyordu. "Ben ilk görüşte seni hatırlayamadımsa, ne zararı var bunun? Şimdi tanışmış olduk. Daya iyi değil mi? Her şeye yeni baştan başlamak?"